

Wet van (datum) tot wijziging van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017

Voorstel van wet

Wij Willem-Alexander, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenselijk is om de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017 te wijzigen in verband met de verkorting van de periode waarbinnen de weging van de samenwerkingsrelatie met inlichtingen- en veiligheidsdiensten van andere landen dient te worden afgerond, het vastleggen van de eis dat de inzet van bijzondere bevoegdheden van de diensten zo gericht mogelijk moet zijn en voorts het aanpassen van de samenloopregeling met betrekking tot het voorstel van Wet open overheid alsmede enkele andere wijzigingen;

Zo is het, dat Wij, de Afdeling advisering van de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

ARTIKEL I

De **Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017** wordt als volgt gewijzigd:

A

In artikel 20, vierde lid, wordt "een aanvraag tot kennisneming als bedoeld in artikel 76" vervangen door "een aanvraag tot kennisneming als bedoeld in artikel 76 of 80" en wordt na "artikel 76, derde lid," ingevoegd "onderscheidenlijk artikel 80, tweede lid,".

B

In artikel 29, tweede lid, wordt onder vervanging van de punt aan het slot van onderdeel g door een puntkomma een onderdeel toegevoegd, luidende:

h. een omschrijving van de wijze waarop een zo gericht mogelijke inzet van de desbetreffende bevoegdheid wordt gewaarborgd.

C

In artikel 33, vierde lid, wordt "en 102" vervangen door ", 102 en 104".

D

In artikel 38, tweede lid, wordt de laatste zin vervangen door "Artikel 29 is van overeenkomstige toepassing.".

E

In artikel 43, achtste lid, wordt na de eerste zin de volgende zin ingevoegd "De vorige zin is mede van toepassing op medewerkers van de dienst die bij de uitvoering van het DNA-onderzoek fysiek in aanraking kunnen komen met voorwerpen met daarop mogelijk celmateriaal en het veiliggestelde celmateriaal."

F

In artikel 49, eerste lid, wordt na "door de uitoefening van" ingevoegd "de".

G

In artikel 50, eerste lid, onder a, wordt na "artikel 48" een komma ingevoegd.

H

Artikel 52 wordt als volgt gewijzigd:

1. In het eerste lid komt de laatste zin te luiden "Bij algemene maatregel van bestuur worden de categorieën van gegevens bepaald, waarop de in de eerste volzin bedoelde opdracht betrekking kan hebben."
2. In het vierde lid wordt "verzoek" vervangen door "opdracht".

I

In artikel 55, vierde lid, tweede zin, wordt "het verzoek" vervangen door "de opdracht".

J

In artikel 65 wordt na "onder d" de zinsnede toegevoegd ", alsmede aan een instantie als bedoeld in artikel 64, eerste lid".

K

In artikel 107, tweede lid, wordt "verlangd" vervangen door "verlangt".

L

In artikel 114, vierde lid, wordt "vermeldt" vervangen door "vermeld".

M

In artikel 115, derde lid, wordt "hem" vervangen door "haar".

N

In artikel 119, eerste lid, wordt "hij" vervangen door "zij".

O

In artikel 122, tweede lid, tweede zin, wordt "zij" vervangen door "het".

P

In artikel 123, tweede lid, wordt "hij" vervangen door "zij".

Q

In artikel 127, tweede lid, wordt "deelt zij de in de inhoud van de melding" vervangen door "deelt zij de inhoud van de melding".

R

In artikel 131, zesde lid, eerste zin, wordt "zijn" vervangen door "haar".

S

Artikel 157 wordt als volgt gewijzigd:

1. In onderdeel D, sub 3, wordt "fabricatiegegevens" vervangen door "fabricagegegevens".
2. Na onderdeel D wordt een onderdeel ingevoegd, luidende:

E

Na artikel 157 wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 157a

De Wet open overheid is niet van toepassing op de gegevens verwerkt in het kader van de uitvoering van deze wet en de Wet veiligheidsonderzoeken.

T

Artikel 158 komt te luiden:

Artikel 158

Indien het bij geleidende brief van 5 juli 2012 ingediende voorstel van wet van de leden Voortman en Van Weyenberg houdende regels over de toegankelijkheid van informatie van publiek belang (Wet open overheid)(Kamerstukken 33 328) tot wet wordt verheven en die wet in werking treedt, wordt die wet als volgt gewijzigd:

A

In artikel 2.2 vervalt onder vervanging van de puntkomma aan het slot van onderdeel f door een punt, onderdeel g.

B

Aan artikel 3.2 wordt een lid, toegevoegd, luidende:

4. Dit artikel is niet van toepassing op de documenten die in het kader van de uitvoering van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017 en de Wet veiligheidsonderzoeken bij de desbetreffende bestuursorganen berusten.

C

In de Bijlage bij artikel 8.8 van de Wet open overheid vervalt “Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002: paragraaf 3.3, hoofdstuk 4 en artikel 81”.

U

Artikel 166 vervalt.

ARTIKEL II

1. Deze wet treedt in werking op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip, dat voor de verschillende artikelen of onderdelen daarvan verschillend kan worden vastgesteld.

2. Bij het besluit kan worden bepaald dat deze wet terugwerkt tot en met een in dat besluit te bepalen tijdstip, dat voor de verschillende artikelen of onderdelen daarvan verschillend kan worden vastgesteld.

Lasten en bevelen dat deze in het Staatsblad zal worden geplaatst en dat alle ministeries, autoriteiten, colleges en ambtenaren die zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven te

De Minister-President, de Minister van Algemene Zaken,

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

De Minister van Defensie,

De Minister van Justitie en Veiligheid,

Algemene toelichting

1. Aanleiding

Op 21 maart 2018 vond een raadgevend referendum over de Wet inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017 (Wiv 2017) plaats. 49,44% van de kiezers heeft tegen de wet gestemd, 46,55% voor en 4,03% blanco. Daarmee is er sprake van een afwijzende uitspraak. Het kabinet heeft conform de Wet raadgevend referendum de uitslag in overweging genomen. Bij brief van 6 april 2018¹ aan beide kamers der Staten-Generaal zijn wij ingegaan op de door het kabinet aan de uitslag van het raadgevend referendum verbonden gevolgen en het resultaat van de heroverweging op grond van artikel 12, tweede lid, Wet raadgevend referendum.

Deze heroverweging heeft het kabinet ertoe gebracht om de waarborgen van de wet op onderdelen te verduidelijken en de ruimte die de wet in de uitvoeringspraktijk biedt zo nodig in te perken. Daartoe hebben de ministers van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en van Defensie op 25 april 2018 beleidsregels vastgesteld, die op 1 mei 2018 in werking zijn getreden.² De inhoud van twee van deze beleidsregels, te weten die inzake de zo gericht mogelijke inzet van bijzondere bevoegdheden en die met betrekking tot de versnelde weging van samenwerking met buitenlandse diensten, zijn in het onderhavige wetsvoorstel opgenomen, zoals aangekondigd in de eerdergenoemde brief van 6 april 2018. Zie daartoe artikel I, onderdeel B, onderscheidenlijk onderdeel U, van het wetsvoorstel. In het wetsvoorstel is tevens voorzien in een aanpassing van artikel 158 Wiv 2017, waarin een regeling voor de samenloop met de Wet open overheid is opgenomen. Van de gelegenheid wordt gebruik gemaakt om tevens een aantal voornamelijk redactionele onvolkomenheden in de Wiv 2017 te corrigeren.

2. Adviezen en internetconsultatie

PM

3. Gevolgen

Het wetsvoorstel heeft geen gevolgen voor burgers, bedrijven, overheid en milieu. De voorgestelde maatregelen zijn reeds in gang gezet en neergelegd in beleidsregels van 25 april 2018 van de ministers van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en van Defensie (Stcrt. 2018, 24397), die vanaf de inwerkingtreding van de wet per 1 mei 2018 worden toegepast. De regeling inzake de verhouding tussen de Wiv 2017 en de Wet open overheid heeft evenmin gevolgen, nu het buiten toepassing verklaren van de Wet open overheid tevens impliceert dat de daaruit voortvloeiende lasten zich niet realiseren.

Artikelsgewijze toelichting

ARTIKEL I

Onderdeel A

In artikel 20, vierde lid, is bepaald dat indien met betrekking tot de voor vernietiging in aanmerking komende gegevens een aanvraag tot kennisneming als bedoeld in artikel 76

¹ Kamerstukken I 2017/18, 34588, G; Kamerstukken II, 2017/18, 34588, nr. 70.

² Stcrt. 2018, 24397.

is gedaan, de vernietiging van de desbetreffende gegevens wordt opgeschort tot ten minste het moment waarop het besluit op de aanvraag onherroepelijk is geworden. Met de onderhavige wijziging wordt beoogd het vierde lid mede van toepassing te doen zijn ingeval een aanvraag tot kennisneming van andere gegevens dan persoonsgegevens is gedaan, te weten gegevens als bedoeld in artikel 80 van de wet.

Onderdeel B

In artikel 29, tweede lid, wordt de motie Recourt³ gecodificeerd. Hiermee wordt in de wet vastgelegd dat de inzet van bevoegdheden door de diensten zo gericht mogelijk dient te zijn. In een verzoek om toestemming voor de uitoefening van bijzondere bevoegdheden, waaraan artikel 29, tweede lid, van de wet enkele minimumeisen stelt, zal ook nadrukkelijk aangegeven moeten worden op welke wijze aan de eis van gerichte inzet van de desbetreffende bijzondere bevoegdheid invulling zal worden gegeven. Dit komt derhalve bovenop c.q. ligt deels in het verlengde van de wettelijke eis dat de uitoefening van een bijzondere bevoegdheid noodzakelijk, proportioneel en subsidiair dient te zijn, hetgeen eveneens in het verzoek om toestemming moet zijn aangetoond. Bij de beoordeling van het verzoek om toestemming zal de voor de desbetreffende dienst verantwoordelijke minister zich ervan dienen te vergewissen of aan de eis van gerichtheid op adequate wijze is voldaan. Het opnemen van de eis van gerichtheid in de wet zelf zal naar verwachting de kenbaarheid van deze norm verhogen.

De TIB zal deze eis bij haar rechtmatigheidstoets betrekken en de CTIVD heeft aangegeven om hierover te zullen rapporteren.⁴ Vanzelfsprekend zal het effect van deze bepaling ook in de wetsevaluatie worden meegenomen, die uiterlijk twee jaar na inwerkingtreding van de wet, dus per 1 mei 2020, zal beginnen.

Onderdeel C

In artikel 33, vierde lid, worden enkele bepalingen die van toepassing zijn op de leden en het secretariaat van de commissie van toezicht op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten (CTIVD) van overeenkomstige toepassing verklaard op de toetsingscommissie inzet bevoegdheden (TIB). Abusievelijk is niet voorzien in van overeenkomstige toepassing verklaring van artikel 104 van de wet. Ingevolge artikel 104 van de wet is artikel 14, eerste en tweede lid, van overeenkomstige toepassing op de leden en het secretariaat van de commissie van toezicht op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Het gaat hier om de toepassing van de zogeheten reis- en verblijfsbeperkingen. Het is evident dat die regeling – met inbegrip van de Regeling aanwijzing risicolanden – ook op de leden en het secretariaat van de TIB van toepassing dient te zijn. Met de onderhavige wijziging wordt deze omissie hersteld.

Onderdeel D

In artikel 38, tweede lid, laatste zin, is bepaald dat de artikelen 29 en 30 van overeenkomstige toepassing zijn op het stelselmatig vergaren van gegevens omtrent personen uit voor een ieder toegankelijke informatiebronnen. De verwijzing naar artikel 30 betreft echter een omissie, die is ontstaan in de fase waarin het wetsvoorstel Wiv 20.. gewijzigd is naar aanleiding van het advies van de Afdeling advisering van de Raad van

³ Kamerstukken II 2016/17, 34588, nr. 66.

⁴ Brief CTIVD aan Voorzitter Tweede Kamer van 26 april 2018, nr. 2018/0086.

State. Daarbij is het oorspronkelijk aan de Raad van State voorgelegde artikel 29 gesplitst in twee nieuwe artikelen (29 en 30) en ten onrechte is in artikel 38 een verwijzing naar artikel 30 opgenomen. Bedoeld is evenwel het stelselmatig vergaren van gegevens als bedoeld in artikel 38 onder het toestemmingsregime van artikel 29 te brengen. Er is niet beoogd om de procedure van artikel 30 van toepassing te doen zijn op artikel 38. De verwijzing naar artikel 30 wordt daarom geschrapt.

Onderdeel E

In artikel 43, achtste lid, van de wet is de grondslag gegeven voor het stellen van nadere regels bij algemene maatregel van bestuur ten aanzien van het verrichten van DNA-onderzoek, het verwerken van DNA-profielen, waaronder begrepen de inrichting, het beheer en de toegang tot deze gegevens, en de omgang met celmateriaal, waaronder begrepen voorwerpen met daarop mogelijk celmateriaal. Aan deze bevoegdheid is uitvoering gegeven door het vaststellen van het Besluit DNA-onderzoek Wiv 2017. Daarin is onder meer voorzien in de regeling voor de registratie van DNA-profielen van medewerkers van de diensten die bij de uitvoering van DNA-onderzoek fysiek in aanraking kunnen komen met het celmateriaal dat zij onderzoeken. De Afdeling advisering van de Raad van State heeft in haar advies over het ontwerpbesluit aangegeven dat verdedigd kan worden dat deze zogenoemde "eliminatiedatabank", evenals een databank met DNA-profielen van "targets", bedoeld is voor het identificeren van personen of voor het vaststellen van hun identiteit⁵ en dat daarom artikel 43, achtste lid, als adequate grondslag voor deze materie kan dienen. Niettemin heeft de regering aan de Tweede Kamer toegezegd⁶ om bij een eerstvolgende wijziging van de wet te voorzien in een expliciete specifieke wettelijke regeling van deze databank. De voorgestelde wijziging voorziet daarin.

Onderdelen F tot en met R

In deze onderdelen worden redactionele onvolkomenheden in de wet gecorrigeerd.

Onderdelen S en T

In onderdeel S, onder 1, wordt een redactionele onvolkomenheid in de wet gecorrigeerd.

De voorgestelde wijziging onder 2, bestaande uit het aan artikel 157 van de wet toe te voegen (nieuwe) onderdeel E, strekt ertoe om na totstandkoming en inwerkingtreding van het bij de Eerste Kamer aanhangige initiatiefwetsvoorstel voor een Wet open overheid (WOO) (Kamerstukken I, 33 328, A) op een eenduidige wijze te bepalen dat deze wet niet van toepassing is op de gegevens verwerkt in het kader van de uitvoering van de Wiv 2017 en de Wet veiligheidsonderzoeken. Daarmee wordt voor een andere benadering gekozen dan bij de totstandbrenging van de Wiv 2017 is gevolgd, waarbij – zoals in de memorie van toelichting (kamerstukken II 2016/2017, 34 588, nr. 3, p. 265 e.d.) is uiteengezet – aangesloten is bij de gekozen opzet van het initiatief-wetsvoorstel dat met zich meebrengt dat deze zich in beginsel ook uitstrekt over de informatie die bij de inlichtingen- en veiligheidsdiensten berust, zij het dat ingevolge artikel 8.8 van dat wetsvoorstel de artikelen 3.1, 3.2, 4.1, 5.1, eerste, tweede en vijfde lid, en 5.2 niet van toepassing zijn op informatie waarvoor een bepaling geldt die is opgenomen in de bijlage

⁵ Advies van 1 maart 2018, W04.17.0403/l, Stcrt. 2018, nr. 27274.

⁶ Kamerstukken II 2017/18, 31415, nr. 19, p. 7.

bij die wet. Daarvan is waar het gaat om de Wiv 2017 sprake van; zie de bijlage bij het initiatiefwetsvoorstel in samenhang met artikel 158, onderdeel B, van de Wiv 2017. Dat betekent onder meer dat de regeling in de WOO inzake de actieve openbaarmakingsplicht en de regeling tot openbaarmaking van informatie op verzoek niet van toepassing is op die informatie die valt onder de werking van artikel 4, zesde lid (gegevens verwerkt door de coördinator van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten), artikel 35, derde lid (de verwerking van gegevens door de toetsingscommissie inzet bevoegdheden (TIB)), paragraaf 3.4 (de verstrekking van informatie), hoofdstuk 5 (de kennisneming van door of ten behoeve van de diensten verwerkte gegevens), artikel 133 (de gegevens die berusten bij de commissie van toezicht op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten (CTIVD)) en artikel 144 (de gegevens verwerkt door of ten behoeve van inlichtingen- en veiligheidsdiensten die zijn opgeheven) van de Wiv 2017. De reden voor deze uitzonderingen is gelegen in het feit dat de Wiv 2017 – evenals de Wiv 2002 – onder meer voorziet in een eigen, uitputtende regeling voor de kennisneming van gegevens, maar ook voor de verstrekking van gegevens. De Wet openbaarheid van bestuur is thans niet van toepassing op de gegevens die in het kader van de Wiv 2017 worden verwerkt. Datzelfde effect is beoogd te realiseren binnen de structuur van het initiatiefwetsvoorstel voor een Wet open overheid door de in artikel 158, onderdeel B, van de Wiv 2017 opgenomen samenloopbepaling. Naar het oordeel van de regering kan dit materieel beoogde effect echter helderder worden bewerkstelligd door de Wet open overheid (na diens totstandkoming en inwerkingtreding) niet van toepassing te verklaren op de gegevensverwerking in het kader van de uitvoering van de Wiv 2017 en de Wet veiligheidsonderzoeken (nieuw artikel 157a). Dat komt de rechtszekerheid bij zowel de toepassing van de Wiv 2017 (en de Wet veiligheidsonderzoeken) alsmede de Wet open overheid ten goede.

De voorgestelde aanpassing van artikel 158 Wiv 2017 (onderdeel T), in het bijzonder de onderdelen A en C (onderdeel B blijft ongewijzigd), hangt samen met de introductie van het nieuw voorgestelde artikel 157a. Zo kan de in de Bijlage bij artikel 8.8 opgenomen uitzondering voor de Wiv 2002 (en de aanpassing daarvan aan de Wiv 2017) komen te vervallen.

Onderdeel U

In de eerdergenoemde brief van 6 april 2018 alsmede in het daarover gevoerde debat met de Tweede Kamer is aangegeven dat de termijn voor de afronding van zogeheten wegingsnotities zal worden ingekort; voor alle buitenlandse diensten waarmee gegevens worden gedeeld zal in 2018 nog een wegingsnotitie worden opgesteld. Zoals in de brief is uiteengezet zal de Wiv 2017 daartoe worden gewijzigd. Dat betekent dat artikel 166 van de wet, waarin thans de verplichting tot het opstellen (en voorhanden hebben van een) wegingsnotitie voor een periode van twee jaar na inwerkingtreding van de wet buiten toepassing is verklaard, wordt aangepast in die zin dat dit artikel per 1 januari 2019 komt te vervallen. Daarmee zullen reeds per die datum de in artikel 166 genoemde bepalingen in werking treden en effectief per die datum (ook) voor de bestaande samenwerkingsrelaties wegingsnotities voorhanden moeten zijn. Voor nieuwe samenwerkingsrelaties geldt die verplichting namelijk reeds onverkort.

De CTIVD heeft aangegeven te zullen rapporteren over de afronding en de werking van

de wegingsnotities en de uitwisseling van ongeëvalueerde gegevens.⁷ Daarnaast zijn de wegingsnotities tevens onderdeel van de wetsevaluatie.

ARTIKEL II

De inwerkingtreding van de wet zal worden bepaald bij koninklijk besluit. Beoogd is de wet voor 1 januari 2019 in werking te doen treden. Voor het geval dat deze wet niet voor die datum tot stand zou komen en zou worden bekend gemaakt, is bepaald dat in het inwerkingtredingsbesluit kan worden bepaald dat deze wet terugwerkt tot en met een in dat besluit te bepalen tijdstip, dat voor de verschillende artikelen of onderdelen daarvan verschillend kan worden vastgesteld. Daarbij kan met name worden gedacht aan onderdeel U, dat met ingang van 1 januari 2019 van toepassing dient te zijn.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

⁷ Brief CTIVD aan Voorzitter Tweede Kamer van 26 april 2018, nr. 2018/0086.